

УДК 349.2

Д.В. ЖУРАВЛІОВ, канд. юрид. наук,
Міністерство юстиції України

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ УКЛАДАННЯ ТРУДОВОГО ДОГОВОРУ (КОНТРАКТУ) МІЖ ФІЗИЧНОЮ ОСОБОЮ ПРИВАТНИМ НОТАРІУСОМ ТА СТАЖИСТОМ НОТАРІУСА

Ключові слова: стажер, приватний нотаріус, трудовий договір

Перехід України до ринкових відносин гостро поставив проблему про невідповідність трудового законодавства колишнього СРСР сучасним реаліям. Це стосується і правового регулювання трудових відносин за участю роботодавця-фізичної особи загалом та регулювання укладання трудового договору (контракту) між фізичною особою приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса зокрема.

До проблем укладення трудових договорів звертались Н.М. Хуторян, Н.Б. Болотіна, С.В. Дріжчана, В.В. Лазор, Т.А. Занфірова [1–5].

Правовою основою діяльності нотаріату є Конституція України, яка гарантує кожному громадянину право на працю, що включає можливість заробляти собі на життя працею, яку він вільно обирає або на яку вільно погоджується. Держава створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. В свою чергу, законодавство про працю регулює трудові відносини працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб, які працюють за трудовим договором з фізичними особами, до яких відносяться приватні нотаріуси.

Трудовим договором є угода між працівником і власником підприємства, установи, організації або уповноваженим ним органом чи фізичною особою, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою. Особливою формою трудового договору є контракт, в якому строк його дії, права, обов'язки і відповідальність сторін (в тому числі матеріальна), умови матеріального забезпечення і організації праці працівника, умови розірвання договору, в тому числі дострокового, можуть встановлюватися угодою сторін.

Але саме при укладанні трудового контракту між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса існує певна специфіка, яка потребує особливого правового регулювання. Трудові правовідносини, що виникають між приватним нотаріусом та стажистом по своїй правовій природі є дуалістичними, тому що визначають не тільки суто трудові права та обов'язки стажиста та приватного нотаріуса як роботодавця, але питання навчання та проходження стажування, та дотримання стажистом певних правил та процедур. Дослідженню цих питань присвячена представлена стаття.

Особливістю правового регулювання укладання трудового контракту, між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса є його суб'єктивний склад. Тобто, укласти такий трудовий контракт можуть суб'єкти правовідносин, що мають певні чітко визначені в законі характеристики. По-перше, роботодавець повинен мати статус приватного нотаріуса. Крім того, бути належним чином зареєстрованим, мати реєстраційне посвідчення, печатку, робоче місце, що забезпечувало би можливість особі, що має намір займатися нотаріальною діяльністю, проходити стажування у відповідності до вимог, що визначаються Міністерством юстиції України згідно з Положенням «Про вимоги до робочого місця (нотаріальної контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за їх дотриманням», мати стаж нотаріальної діяльності не менше десяти років.

В свою чергу, особа, що має намір займатися нотаріальною діяльністю та бажає укласти трудовий контракт в якості стажиста нотарі-

уса, повинна відповідати певним вимогам. Стажист нотаріуса має бути громадянином України, мати вищу юридичну освіту, стаж роботи у сфері права не менше трьох років, володіти державною мовою. Не може бути стажистом нотаріуса особа, яка має судимість, а також особа, обмежена у дієздатності або визнана недієздатною за рішенням суду. Стажист нотаріуса не може займатися підприємницькою або адвокатською діяльністю, бути засновником адвокатських об'єднань, перебувати на державній службі або на службі в органах місцевого самоврядування, перебувати у штаті інших юридичних осіб, входити самостійно, через представника або підставних осіб до складу правління чи інших виконавчих органів господарських організацій, кредитно-фінансових установ, а також виконувати іншу оплачувану роботу, крім викладацької, наукової і творчої, у вільний від роботи час.

Законодавець визначає, що проходження стажування, а саме й термін дії трудового контракту укладеного між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса повинен визначатися терміном в один рік. По закінченню цього терміну трудові правовідносини між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса припиняються.

На стажиста нотаріуса, що знаходиться в трудових правовідносинах з приватним нотаріусом, поширюються обов'язки дотримання нотаріальної таємниці та збереження нотаріальної таємниці, що становить сукупність відомостей, отриманих під час вчинення нотаріальної дії або звернення до нотаріуса заінтересованої особи, в тому числі про особу, її майно, особисті майнові та немайнові права і обов'язки тощо. При укладанні трудового контракту така особливість повинна бути врахована та вказана в трудовому контракті. Нотаріус, а також стажист нотаріуса зобов'язані зберігати нотаріальну таємницю, навіть якщо їх діяльність обмежується наданням правової допомоги чи ознайомленням з документами і нотаріальна дія або дія, яка прирівнюється до нотаріальної, не вчинялась. Будь-яке втручання в діяльність нотаріуса, зокрема з метою перешкоджання виконанню ним своїх обов'язків або спону-

кання до вчинення ним неправомірних дій, у тому числі вимагання від нього, його стажиста, інших працівників, які знаходяться у трудових відносинах з нотаріусом, відомостей, що становлять нотаріальну таємницю, забороняється і тягне за собою відповідальність відповідно до законодавства.

Трудовий контракт між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса повинен укладатися з урахуванням вимог Наказу Міністерства праці та соціальної політики України від 08.06.2001 р. № 260, яким встановлюється форма трудового договору між працівником і фізичною особою, яка використовує найману працю, та порядок реєстрації трудового договору між працівником і фізичною особою. Трудовий контракт між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса повинен відповідати вимогам трудового законодавства та містити умови, передбачені типовою формою, крім того ще й передбачати права стажиста, передбачені ст.13 Закону України «Про нотаріат», а саме щодо прав стажиста:

- 1) знайомитися із змістом нотаріальних документів, поданих нотаріусу для вчинення нотаріальних дій;
- 2) бути присутнім на прийомі фізичних осіб та представників юридичних осіб;
- 3) складати проекти правочинів, заповітів, свідцтв та інших документів, що стосуються вчинення нотаріальних дій;
- 4) вносити записи до реєстрів для реєстрації нотаріальних дій;
- 5) виконувати інші завдання, передбачені трудовим контрактом між стажистом та приватним нотаріусом і планом стажування.

Оскільки вже визначалася дуалістична природа трудового контракту, що укладається між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса, слід зазначити, що у стажиста є не тільки права, але й обов'язки, що пов'язані з виконанням ним програми стажування по навчанню та оволодінню професійними навичками та знаннями нотаріуса. Цей припис полягає у тому, що стажист зобов'язаний відповідно до умов та порядку проходження стажування, що встановлюється Міністерством юстиції України, визначати конкретний перелік питань, що підлягає вивченню під час проходження стажування, та/або завдань,

які необхідно йому виконати, що впливають із зазначеної програми. Він також повинен скласти індивідуальний план стажування, який складається керівником стажування та затверджується начальником відповідно головного управління юстиції Міністерства юстиції в Автономній Республіці Крим, областях, м. Києві та м. Севастополі чи його заступником з питань нотаріату. Визначити в індивідуальному плані терміни з проставленням дат і годин, відведених на вивчення і засвоєння кожної теми. До початку стажування стажист повинен бути ознайомлений зі змістом ст.8 Закону України «Про нотаріат», а в перший день стажування – ознайомитись із своїм робочим місцем та режимом своєї роботи у приватного нотаріуса.

За період стажування стажист має вивчити порядок функціонування та роботи із Спадковим реєстром, Державним реєстром правочинів, Єдиним реєстром заборон відчуження об'єктів нерухомого майна, Державним реєстром обтяжень рухомого майна, Державним реєстром іпотек, Єдиним реєстром спеціальних бланків нотаріальних документів, Єдиним реєстром довіреностей, Єдиним реєстром нотаріусів.

Як певну особливість реалізації правового регулювання трудового контракту, укладеного між приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса, слід визначити те, що з метою оволодіння практичними навичками роботи з вищезазначеними реєстрами стажист має пройти навчання в державному підприємстві «Інформаційний центр» Міністерства юстиції України або його філіях. Навчання проходить в межах терміну стажування та зараховується як відпрацювання певного робочого часу.

Контроль за виконанням трудового контракту протягом його дії, та умов стажування здійснюється представниками управління юстиції. Перевірка здійснюється щодо виконання стажистом та керівником стажування умов стажування та виконання індивідуального плану проходження стажування, про що складається доповідна записка, яка розглядатиметься разом із висновком про проходження стажування начальником управління юстиції чи його заступником з питань нотаріату.

Укладений зі стажистом у письмовій фо-

рмі трудовий контракт приватний нотаріус повинен подати на реєстрацію до державної служби зайнятості за місцем свого проживання у тижневий строк з моменту фактичного допущення стажиста до роботи.

У разі, коли інтереси приватного нотаріуса за нотаріальним дорученням представляє уповноважена особа, вона повинна подати на реєстрацію укладений між стажистом і приватним нотаріусом трудовий контракт до державної служби зайнятості за місцем проживання приватного нотаріуса.

При реєстрації трудового контракту, сторони повинні пред'явити паспорт та подати такі документи:

- приватний нотаріус – реєстраційне посвідчення про реєстрацію приватної нотаріальної діяльності, довідку відповідної державної податкової інспекції про присвоєння ідентифікаційного номера;

- стажист, з яким укладено трудовий контракт – трудову книжку, довідку відповідної державної податкової інспекції про присвоєння ідентифікаційного номера.

Відповідальна особа центру зайнятості в день подання фізичною особою (або за нотаріальним дорученням уповноваженою нею особою) трудового контракту, а у разі відсутності працівника при проведенні реєстрації трудового договору – в день подання фізичною особою (або за нотаріальним дорученням уповноваженою нею особою) всіх необхідних документів, реєструє його у книзі реєстрації трудових договорів. Трудовому договору присвоюється номер, за яким він зареєстрований у книзі, і ставиться дата його реєстрації. Відповідальна особа центру зайнятості на підставі запису про реєстрацію трудового договору, зробленого в книзі реєстрації трудових договорів, робить на трьох примірниках трудового договору запис:

Приватний нотаріус зобов'язаний вручити під розписку стажисту один примірник зареєстрованого трудового договору протягом трьох робочих днів з дня його надходження, про що робиться відповідний запис у книзі реєстрації.

Враховуючи специфіку трудових правовідносин, що виникають між стажистом та приватним нотаріусом, законодавцем вста-

новлені певні особливості щодо заповнення та зберігання трудової книжки стажиста.

На відміну від порядку, передбаченого наказом Міністерства праці та соціальної політики України від 08.06.2001 р. № 260, трудова книжка стажиста приватного нотаріуса заповнюється та зберігається приватним нотаріусом-керівником стажування.

По закінченні строку стажування, а відповідно, й строку трудового контракту, приватний нотаріус робить запис про підстави його припинення з посиланням на відповідні статті Кодексу законів про працю України, про що приватний нотаріус сповіщає центр зайнятості, який зареєстрував трудовий договір. Відповідальна особа центру зайнятості протягом трьох робочих днів знімає трудовий контракт з реєстрації, про що робить відповідний запис у книзі реєстрації трудових договорів.

Підводячи підсумок, слід зазначити, що правильне укладення трудового договору забезпечить відсутність непорозумінь у зарахуванні часу стажування та забезпечить дотримання трудових прав стажиста.

ЛІТЕРАТУРА

1. Законодавство про трудовий договір та шляхи його удосконалення: Удосконалення трудового законодавства в умовах ринку / відп. ред. Н. М. Хуторян. – К. : Ін Юре, 1999. – С. 17–41.

2. Болотіна Н. Б. Трудовий договір за законодавством України : навч. посіб. / Н. Б. Болотіна. – К. : Вид. Паливода А. В., 2002.

3. Дріжчана С. В. Удосконалення правового регулювання контракту як виду трудового договору / С. В. Дріжчана // Правова держава. – 2000. – Вип. 11. – С. 271–285.

4. Лазор В. В. Теоритические и социальные аспекты сущности трудового договора и порядок разрешения споров при невыполнении его условий : монография / В. В. Лазор. – Луганск : Изд-во ВНУ им. В. Даля. – 2002. – 250 с.

5. Занфірова Т. А. Правове регулювання трудових відносин за участю роботодавця-фізичної особи : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 / Т. А. Занфірова ; Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого. – Х., 2004. – 19 с.

Журавльов Д. В. Особливості правового регулювання укладання трудового договору (контракту) між фізичною особою приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса / Д. В. Журавльов // Форум права. – 2011. – № 1. – С. 362–365 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/FP/2011-1/11gdvtcn.pdf>

Розглянуті особливості правового регулювання укладання трудового договору (контракту) між фізичною особою приватним нотаріусом та стажистом нотаріуса. Досліджено підстави, умови, строки договорів зі стажистом нотаріуса, порядок його реєстрації та умови дійсності.

***

Журавлев Д.В. Особенности правового регулирования заключения трудового договора (контракта) между физическим лицом частным нотариусом и стажером нотариуса

Рассмотрены особенности правового регулирования заключения трудового договора (контракта) между физическим лицом частным нотариусом и стажером нотариуса. Исследованы основания, условия, сроки договоров со стажером нотариуса, порядок его регистрации и условия действительности.

***

Zhuravlyov D.V. Feature of Legal Regulation of a Conclusion of Employment Agreement (Contract) Between the Physical Person the Private Notary and the Trainee of the Notary

Features of legal regulation of a conclusion of employment agreement (contract) between the physical person the private notary and the trainee of the notary are considered. The bases, conditions, terms of contracts with the trainee of the notary, an order of its registration and a validity condition are investigated.